

תעשית

לספרות, אגדות ועיצון

בין מלכה לאור

מאת שולמית לבוא ורדינו

עם צאת ספרו של נתן יונתן, מלכה ואור, מבחר שירים מתורגמים לרוסית בריו ליאה — ולדימירובה, כפרת מי עליב"



נתן יונתן

שונה של האודיה גבוהה ועשירה ותכניו מבר- כנות בהיסטוריה של אירופה גילוי העולם ה- קלאסי הוא גילוי התרומנים והאדרה הפכה ל- ביטוי של הלל ושבח של העולם — הטבע, היופי, הכוח, החכמה, הנפישות וכו'. בשירת יונתן היא התפשמות — גם מאיר ישראל נופה, צמחייה וימה אבל גם מזיכרון ויון העתיקה האל היא אחיקה, מאיטליה ערש האמנות ומן העולם החדש אמריקה.

מבוקש העתים והאבידות שהזמן כביא יוצרים שירים בטנגו האלגיה — הקינה האלגיה, כדוע עניינה קינה על אדם שאבד, או הרומים באופק שים הרטורים של המינים, היא פורטת על גווי העגמוניות עד שהיא מגיעה לגרמים הנוקבים של הצער והיגון.

לשני הז'אנרים — גם לאגליה וגם לאודה — קורים של תגינות ושל פאזס, הם יוצאים מתוך עולם שסדריו קבועים וערכיו ברורים של הרמזים והמשמרות לעמוד חרף פגמים נוראים שניבעים בהן. סדר זה הוא שפסקיע אל האדם מבדידותו והוא שנעניק לו ניומנים. לא מבקרה אומר נתן יונתן בשיר שבפנתה לו רשמית: "הייתי איש כלי דה אבל אבהתי את המלה אליהם, יציר דמיני וקליון נעשו של ארבי, כיני נמטעני ועם כי אך ברא צלמתי לא אירא רע" — ארז וחיית יבול בלערי אבחה ואת לשאת את אל מעוקות הווי".

בין שני ז'אנרים אלה נעה שירת יונתן כשרא שירת השבטת האודיה וארייה הכתובת האלגיה. שני הז'אנרים צומחים מאתם פקרות ניפקה. הדי בולטים שבהם בטר הארץ, הלא הם הסרדינים, החולות הנודדים, הצבאים, הרחם וכ"כ; ובגוף הספרותי — האיטליאית והאיטליאית של הנורס. ברקע מצטיירת אף הספיות הרוסית עם חיותו שמישי תנועת הנוער ומלחמת השתתור.

מלת המקורות שהוכרחה. הספרות היוונית היא קלאסית היא בפיס הבנין, שירת האיטליאית וה- ארוסיאה היא אבן הראשה וגיבוריו תלומדים הם הומרי המשורר העיוור ואריסאוס המתנסה בימי כלות הימון. מכל חומרי הנוף הים בשירת יונתן הוא התעבב שבשירי. הים איננו בהכרח די ים וקוקטי, שכן קודם כל הוא נופך הנפשי המשורר מוגדר כמלח כפי השיר, "שירור ומאבה במורכבה העתיקה של הים, כחולות הנורדים וכי עבב הנושכ המיר לאודי החוף", בשירים רבים שמתור יונתן את מסעו של אודיסאוס בניו למיר דותה. אופיים הפאסי והחגיגי של השירים הגישית בורות המאניה של המילים, הסנסטיבטיביות, הרגשית שלהן, השפוט העתיקים והעוקב המתחונן. למרות ההדמיקיות הקשות, המעוקות והאבידות נשאר העולם אפולוני, נענות המלה של הים ושל ה- דמעה נשאר האור. "מלח" ואודי — אלו מילות מפתח בשירת יונתן ויון עם זה מלציות את שמו של הקובץ האחרון. כבידת שירי הים מצד יים בעיני מיבש שירותו, שירים יפים ויסע ל" המלא: החל בשיר האישון שפירסם, שבסמינות ולכוחת הימה" — אלגיה, והמסכו בשירים כמו "לך נחיה כשירה אגונה", "המלכה".

רבת מנושכ סותיה נבדי עשעשיו לבשתו כמכוח; לבצו והתמשש לבכור, צגיה שהתחזה למלך, כרי לזכות מנריות לב אשיכס והתחזה נשיה, לגבוע עוד דקה פנור ההגנה להזכיר עוד שירה.

השאר כוונה" באילו המילים תוחם נתן יונתן את שירו. מפתיה, אשורית לאפילוני" ויפה משלו להאבה השחקן לבימה ולמאמץ, לפעמים נושא, להישאר עם כשר המסך נפתח, וכשמכוח מן המאמץ יש שנודת היפה שבבסיתות — שירת הכרבור לא פארו של קץ אינדיאני, שהיה האור בטרם חודף.

בשירים האחרונים שטרם קובצו הודרת אל יונתן תחושה של מדק אחרון, כבידת אפולוני לסוף דרך- כיוון שהחושה של אדם חנונת בתחום הסנסטיבטי (ראו, למשל, שירים של חלון, שפולו כתבם בגיל 20, אף אקשה עליון אלא עניינו יהא ארז גיוסיו של הפרק. ועוד, ארתיב משלו של יונתן מן המקום שהוא מדכר בסניו הכסיתות כדי לזכור, כי יש שפכסה אחת בוכשת לב ופאמלה על הברותה בין שפכסה המשובחת ובין כשאיננה כך. והוא על הרבים כמותה, אין שירותו, כל שירותו מוכרת שאירע, נדמה לי, לשירת יונתן, שאי-על-פי שהוא משורר נודע ואולי אין לך משורר קרוב ואהוב למבקרו וואהובי כאחד.

במוד השירונה העברית עוברת ממלכות ממלכות ומשנה שגנון ועטע עושה שירותו את חרישה עמוק, שיעורו בכספר ההולך וגיאה של הדפסות שירי שיעורו הלוחצי שניאות שנים רבות שפירכל עד כי זוכמה שהם אאו ומעולם, חתלה העם, על הים והחולות, עם הפרדסים ועם הרותם הטרודר. תחרים קשער ל" הים נעשו שלא בכוונה ע" רת קוצים, כאשר שירי והושכו לעתים קרובות בהחיים הפומנן כבהנית שירים ממן שני. דומה כי משעה שהוכטע החיתים, ואנו, בעונותינו, לרוב בני ארם שרבינו, עמד לה חוקקה לבני מה שכבר נחתם ואף לגבי ההולך ומתחווה ומת- חיל משעה זה שבער כסני יונתן את לדמות חול השר, לפחות בנינו חלק מכותבי העתים הם הספרות ומתקלי ציוניה, כמוהו כספור הדגיל שאנו עושים בחויות שאנו מדביקים בוולחני.

עם זאת אפשר להבין את קשיו הלגיטימיים של המבקר קבועית השירי היואריני קשה הדחוז של שיר ואף קבועית הגבול שבינו לבין הפומנן איננה קלה, שאין אלה תחומות מתולטות, אלא שאין נושק לה בעניינים של זיהומה. נ. שירת יונתן מחזיקה פומנים ושרים ודמותיהם שונות, כיוון עגם כפרייו על שעתה הבחנה בין הזיאניתי, הנוצקת, ככיוול, מלאכתם הקלה של המבקרים שלמדו מן האחד על זולתו והלילו מעל משכיליו.

ברשימה זו לא ארון בתרגום הרוסי של מבחר השירים שכן אין לדעת כללים, אף לא ארון באומני של המחבר, תחת זאת אני רוצה לשרטט קווים בפרטות של נתן יונתן להציג יסודות מאפיינים ולהעמיד מהלכה של התפתחות שירתו. אלא תאמינם העפע לשירי העם אלא לשירה הלי- כיתיה הערפלושהויעק עניינה. באלינות. כבר מרשיא של דבירי יבון, "לישירת יונתן ששתי פנים, ועוד. פנים והצפע, אין כוונתו למלול הכתיבה אלא לשיראים הקלאסיים האודיה וה- אלגיה, כתיבת שיראים, אומר המשורר, היה זה שיה בין ארם לעצמו, בין אדם לולותו. לכתיבה סיבת הרבה ושתיים שבהן ייחוסן לשירי יונתן כפי שהוא מתארם בראיון עם חיים גורדי (ע). הששמי" יום הצלצולות (ש"ה). הכתיבה הארשונה בתנוה בצורך לומר ולשכר ולומר שבהי העולם בכתיבה, מה נאה אילו זה ומה נאה ניר זה" גוי. בהשקף זה אפשר לתבין שיר כמו: הראית איוה יופי / שירער כרזה פון / שרה זהב כאפל / הולק ימות האב" — בראיון "הייל משעים יונתן ודחוי" הנורא" היה לא רוא, "הייל שבא מנהיב ממוקה והרכה כאכ הארם יייאש שמשכה איר שווא להעיל את הרוב מפי המרפור ולשכור על שסיות הרעת שלו". לכאן מתקשרת הכתיבה השנייה לכתיבה, שהיא ויאחותו במילים כדי ל- היוושה, המתיקת בהן את חמון העולם ובמיתו ימים מרים קושם ויש ניומינים ומנוחה, ריגוש וגואלה אלו מילות מפתח משמעותות את המשורר בבואו לתאר את תכלית האומנות ולעניין זה הוא מכוון כשטור אומר, "כל שני שאני מצליח לעצב נראה לי כאלו ארבה נוספת לחיים".

מעויות רגשית נוסח, הצער המתקף, אלה סכוי לוח בפאתםס מאוסף ושקט ההולך בעקבות השירה האנית אימיות אלה בקלמות כפיאלתה העניגית של השיר: "לך נגור בחופים הרטביים שם תמיד מנושבת הרוח, לך נחיה כשירה הנונה של הים הסבה פקרות, בכפי המנור הקוריר והחול הורה התחום, בחילוי העפר השחורים שם ילבוץ המשום זה אחרון".

יונתן מספר כי השוק הספרותי שהגיע את שיר רתו מקרוי בשירת שלונסקי אבל מן השורות שהבאתי נראה לי כי שירתו של יונתן קרובה יותר לכתובות המעורגת שלה דווקא לשירת אל- תרמן.

התקופה הבאה היא, עת הרוח" — שהחלה בעקבות המתרומנה של כבידת "לקראת" —, השירה הי- ציוניה נתון ור בראשה. אין זו תקופה שבנולתיה כרדים בשירת יונתן. נראה בעיני שוו היא תקופה מאבק בין הסגנון האישי לבין השפעות החוץ, כשפסם גובר האחר ופסק האחר.

מיוזרי "לקראת" פתחו דף חדש בספר הציתים של השירה העברית. שירתם מנתקה את פהיל החוץ הקולטטיבי ועוברת מענייני הבלל לענייני איש ואיש, הם מבכרים את סגנון ההמכטה והרי- חוק, גישתם ביקורתית ופלוזה באירוניה כלפי העולם וכלפי עצמם. בעולם המתואר בולטים קווים רשמיים של אלימות וניגוד. האלימות הודרת לא דק להוכרי הכבידות אלא אף לצורות השיר. ה- מיבים הסודיים של בית כשקל יהווו מתמוסטים ולשוון הדיבור הבלתי הכנית הודרת אל קורשי השירה, הבדרים אבודים בציוויי הלכוס כבדר המילים במשפט ובתיעדם של מילות הבור וקר- שור לעתים קרובות בניו השיר כואפים של מילים שאפשר לצרפם כאפוסים שונים קדימה ואחור. כלומר, הבורה הסודיה והסגורה של השיר נה- בעלת, ונוצרים הרכבים דיונאמיים שעל הקודא לקבץ, המלא פערים של אי-רומכיה ולהעניק מ- מונה.

היום החדש סוף אחריו את כל השירה. בעוד סבו הוא כופה. שיחק כל מי שהתבטל בפניו. החללות נידות כמייזורים שונים שאבדו את צב- עיהם האישיים בורם ואף יונתן בתוכם, כפי ש- אפשר לראות בחלק ניכר משירי הקובץ "בערב הים".

הוא עצמו מורע למשכר שחל בשירתו וכך יונתן מנסח כראיון עם חיים גורי: "לא נבנה לי מן זמננו פה שיר רשמי ששית מוקדם לו כי זהו להכי משום ממצב זה מתואר בשירי, שוב הורק חורש את היש" — "לא שפכתי כל מה שיהי" אד נהחיל בשרש ולשיר. // (...) עם הרויכיי במה. // כל הבר / התהלכנו בתוף הלכן / בשינת הנונית ביותר / כשהכל כבד יריבו להיות / וכפתי את אישית ההכס / ואמננו נדוננו רשמי" / אלא הסקה הוה. בסופו של דבר הפדה את שירתו, החורמים והצורות החריטים שהביאה עת- כבידת "לקראת" —, (השירה הצעירה) עברו התקליד איש על ההאמה למדויו של יונתן. השיר שלו לא הקסיר יותר על צורתו בית ומשקל, אבל הכלל ופלא גם בשירה החדשה נשארה שירתו מלי- דית והרמזנית. לשון הדיבור נכנסה אל היא, אך החדש מיון ונומיו, כדי להתיקף תכלית, בעד ש- האם העיקרי נשאר יונתני ברומטיבית המעורגת שלו. זאת ועוד, שירתו נעשית אישית יותר, פתח זה יוטר ואף מודעת יותר. בהכיתה זה נראה לי, שר כסמו של יונתן גם לבני מי שרגיל כי- נודות של שירה אינטלקטואלית ומתחומת יותר, נקומת להפנה מצויה כבר בקובץ "שערים ל- אורך החוף" בשירים כונו: "הספרך האחרון", מי שקט שאחרי הספרה", וכורון מהמלחמה" ואחרים.

האימיות החדשות שחורו של השיר ניכרות ב, הפלגה" שירי הים השלישי מן השנה האחרונה. הפלגה היא דייאטית בוגרת יותר ל"לך נחיה כי שירה הנוגה" — מה שהוצג קודם לכן. הים כחוליה שבבהמטת כתיבת השיר, מן המסע אל ארץ לאות, מבטע בסמיים, הלאח ההרכוזה האסתטי: "שוקף וגופף ומפלים הארץ אוכל לך את הלב" — כפי ככר גיכדים סינינו היוארונו (ההרוב) הוא כפי שירי: "מה לעשות בלך זה חל כביא אל דומית בהכרי / אל כמפריי השקם הלבינים לחפש נחור בים כפתח המכיים" וכשם שהים והמסע קוקר- שים וטמאצוריים כאחד, כך אין ניון לדבר על ידירים ולדומים כפיפסה אחת, וכשהדומיו ידיר, וההצלה הוא על, קפיש צף של מלה".

השיר "הפלגה" בניו מבחנות המורדנית של חרונה חופשית, אף-על-פי שיה הוא נושא עמוק של הרחבת האופית העתיקה ומן המתיקות שבאלגיה. כאן ניכר יונתן מיבטבו, נראה כי "חם השלב שבו ההשפעה מקלקלת. דבר זה אפשר לראות, בניו השאר, בהשוואות שמות פסדרי האחרונים כי- שכותבות, "שירים", "שירים שם כאן" מתאימות לרה, "השירה הצעירה", ואלו כותרות המיבהת האחרון היא, "מלח ואור" כליא.

בין האלגיה לאודה בין המלח ליר, התפתחותה של שירת יונתן ושיבתה אל עצמה ניכרת בפעאלה החופשית של "הפלגה" שהשמה של כשירי המרקוס השתית. לך נחיה בשירה הנוגה: "בחילוי העפר השחורים שם ילבוץ המשום האחרון" הוקר למאטורה כאוספת בחמאצו מופתי החורמים של עבב בשירת יונתן חתומים ככתב ידו ראשון. על התבב שהוא כנר וכרזה, שני — המנוס, שלי- שיי — הקפך לכולום משותף הגיב הלבן שבממנו כאו סוף "הריאיש קפך על יום רבים / כשמשוט להיעיקן בחול / להחילוי הרוח / כחצבים". רענים שאון להם תמורה אומר אתם לחמד / כבדדים האלגיים של הדייא" ולמר המשורר בשירי "קריאה באתנולוגיה לאסיתית" שורות האור "רוח עושת את יונתן ארץ יונתן שלו, דוגמת בני- שפתי", העולם עבול ופמוח", מתם אב ומת אלוה" שירי אהבה ישן" והאחיים לורדת של האלגיה, משורר הגינונים, ענוונים של בני דורו, כשהם נפגשים בארץ מלא עם געגועיו של הנוער וכל מי שנוצרים בלבנו. אפשר שוו היא האלגיה הג- חת על יפי הנוצרים ותומכם.